

Kovács-Széles Andrea

A nagykabát

– Indulhatok?... Várnak ott rám?...

Hogy választ nem kap, felveszi a seprűt és lesepri a tornác kövére hullt faleveleket. Még egyszer, utoljára.

Helén nyolcvankét éves, és hat hete csomagol. Emlékeket, hangokat, ízeket, színeket rakosgat a lelkébe, és néha ott moccan benne a félsz is, hogy nehogy itthon maradjon valami. Négy lányt nevelt fel, akik hat hete úgy döntöttek, hogy egy idősztonban tökéletes helye lesz, ahol majd gondját viselik.

A szobában Veron csomagol. Papucsot, hálóinget, családi fotókat. Helén szerint csupa kacatságokat.

Reccsenve súrlódik odébb a száraz diófalevél a seprű alatt. Helénnek ez a hang is kell.

– Hol van a nagykabátod? – lép ki Veron az udvarra egy üres vállfával.

Ritmust kopog egy fakopáncs a szomorúfűz törzsén. Az asszony rá se néz a lányára, csak odaveti.

– Nincs meg... Odaadtam a tavaly télen az öreg cigányasszonynak. Fázott... a Rozinak jobban kellett... Nekem itt a kardigán.

– Az a rozsdavörös kardigán ezeréves. És ronda. Olyanba nem jár már senki... Te mindenedet odaadogatsz másoknak?...

Szél indul, fűzfaág lebben, s a harkály riadva repül odébb. Vége a csomagolásnak. Helén úgy érzi, most van vége mindennek. Felveszi a vörös kardigánt, s míg Veron bezárja az ajtót, ő elindul a keskeny járdán. Sárga-fehér

krizantémok buknak a lába elé. Eres keze úgy kapaszkodik az utcaajtó kilincsébe, mintha a remény üstökét ragadná meg, olyan csodaváró gyermeki lélekkel áll ott, hogy hátha történik valami, hátha megszólal ez a milliószer nyitott kisajtó, s azt mondja „Már pedig én téged innen el nem engedlek.”

Harangszófoszlányt hoz a szél, miközben egy idős asszony arra gondol, vajon mit akarhat még tőle ez a keserűségekkel roskadó világ...

A nő eléje húz egy széket. Helén megállapítja magának, hogy fél három van, mert ez a nő ilyenkor szokott megjönni, hogy elbeszélgessen vele. Csakhogy Helén két hete hallgat. Amióta megjött az otthonba, egy kukkot se szólt még senkihez. Egész nap ül egy széken a szobájában, a társalgóban, az étkezdében, az udvaron, ahová éppen terelik a programok szerint. Ül a rozsdaszín kardigánjában és néz maga elé. Amikor letelik a félóra, a nő visszateszi a széket a helyére, és megy a maga dolgára.

Az öreg Vincét egy pénteki napon hozzák meg. Kerekesszékét odatolják a Helén széke mellé, s így ülnek egymás mellett hosszú órákon át szóvalanul. Az idős úr nem tud beszélni, de a tekintete akár a baglyoké, örökké fürkésző. Szája szélén néha alig látható csikban kiszivárog a nyál.

Helén feláll, odamegy hozzá és egy törlőkendővel gyöngéden megérinti az állát. Két sebes pislogás a „köszönöm”.

Újabb hét telik el, s az októberi fény a lábaik elé hull az otthon teraszán. Könnyű szék fémlába koccan a kőhöz. Helén megállapítja, hogy fél három van. Az a fiatal nő sokat beszél, szaporán, hosszú mondatokat fűz össze, s csak addig áll meg egy pillanatra, míg egy hajtincset visszaigazít a kontyútű mögé. Az idős asszony arra gondol, mennyi jót lehetne most odahaza tenni. Hogy lassan most már jönni fog a tél, s otthon az a sok takaró, de odaadná azt is mindet, mint a tavaly télen a nagykabátot. Hogy haragudott a Veron érte, és hogy örült neki a Rozi...

S hirtelen, akaratlan kiszalad a száján egy szó:

– Nagykabát.

A nő bólint és odaszól egy arra járó ápolónak.

– Hozzanak Heléna néninek egy nagykabátot! Fázik...

Tűsarkúja elkopog a kövön. Helén kigombolja a kardigánt, mert mint ha meggondolta volna magát a nyár, s visszalépett egy október végi délutánba. Vince nézi őt, a tekintete tele miértekkel.

– Fázik a rosseb... Nem kell nekem nagykabát... Csak kicsúszott a számon... Most mi van? Azt hitted, néma vagyok?... Anya vagyok... Négy, felfogod? Négy lánynak az anyja. És egy anyának a csendje a lehangosabb sírás ezen a világon... Most zokog a lelkem... Keserűn, fájdalmasan... Úgyhogy hallgatok... Érted?

A férfi bólint egy aprót. Pislog. Érti.

– Van az a kutya, tudod, amelyik folyton nyaladzik... Mindjárt eszembe jut a neve... Örülök, hogy itt vagy... Leginkább a csenednek örülök. Az értő csenednek... Megyek, megtörölöm az állad, Rottweiler úr.

Az első enyhe mosolysuhanás az asszony arcán. Alig rezdülnek meg tőle a ráncok. Aztán a csend a szék karfájára ül, s ők ketten nézik, hogy nyugaton a nap befúrja magát a lombok közé.

Villanyt gyújt, ahogy belép a szobájába. S az ágyán ott van egy szürke nagykabát. Dermedten áll előtte, lecsukja a szemét, és egészen közélről érzi a fahéj illatát a petróleumlámpa füstjével vegyülve, csilingelő kislányhangokat hall, s érzi, ahogy a ruhája szegélyét ráncigálják: „Anyus, ez csodaszép!”

Helén ráborul arra a szürke nagykabátra, és sokáig rázza testét a zokogás. A fiók mélyéről előkerül az olló. Aztán a cérna és a tű is. A fekete seilyemblúzról lepattognak a gombok. És Helén egész éjszaka térül-fordul azon a hídon, amely a múlt és a jelen között feszül és emlékezésnek nevezik.

Fél nap, kemény csennel kirakva.

Fél három. Könnyedén billenti magá alá a széket, miközben fürkészi az idős asszony arcát. A magával hozott dobozt leteszi az asztalra, és vár. Helén nem tudja, mi van a dobozban, és nem is érdekli. Néha olyan messze járnak a gondolatai, hogy a nő jelenlétéről is teljesen megfeledkeznek.

Az a fiatal nő megigazítja azt a kósza tincset, kecsesen áll fel, egymás mellett összeszorított lábakkal, mint aki szavalni készül, majd a dobozból kiemel egy összevissza vagdalt szürke rongymaradványt.

– Heléna néni! Mi ez? – jó magasra tartja, hogy szemügyre vehesse.

– Nagykabát – mondja, és most először belenéz annak a nőnek a szemébe.

– Az. Az volt... Mi lett ezzel itt? Miért faricskálta szét? Dühében? Megbeszélhetnénk.

De Helén hallgat, mint a sír. Már alkonyodik, amikor mégis összefo-
góznak lassan a szavak, s odaperegnek
Vince értő csendje elé.

– Az este szétvágтам a nagykabá-
tot... Ezerkilencszázötvenhatban négy
kislány várta a karácsonyt s az angyal
ajándékát... Semmink se volt... Amíg
aludtak, a nagykabátomból játépatká-
nyokat varrtam... Az került a fa alá...
Visongtak a boldogságtól. Mintha a
tegnap lett volna... Ők elfelejtették. Én
nem... Nekem nem kell nagykabát...
Mindig volt valaki, akinek jobban kel-
lett... Hát odaadtam. Megyek, lefek-
szem. Az éjjel nem aludtam semmit,
négy patkányt varrtam abból a nagy-
kabátból.

Vince ránéz, és legördül egy könny-
csepp az arcán.

– Nekem nehogy sírdogálni kezdj!
Vacak egy kabát volt. De a patkányok
aranyosak lettek. Az egyiket Veronnak
hívják. Odatettem a családi fotó mel-
lé... Bertának ragyog a fekete gomb-
szeme... Jucusom huncutul mosolyog.
Terusnak meg hosszabb lett a bajsza...
A lányaim nem akartak törődni velem,
nyűg lettem nekik. Hát bedugtak ide,
ebbe a haldoklóházba. A patkányaim
szeretnek engem... Az ölemben ültek
reggelig.

Lassan gombolja be a kardigánt, le-
törli a Vince ráncba rekedt könnyét
s a kiszivárgott nyálcsíkot, megérinti
a férfi mozdulatlan kezét, és elindul
a szobája felé.

– Aludj jól, Rottweiler úr! – szól még
vissza ugyanazzal az enyhe átsuhanó
mosollyal.

November zordsága végleg a társal-
góba rekeszti őket. Helén hallgat. A
pszichológusnő megírja a jelentése-
iben, hogy a külvilágtól elzárkózott,

befelé forduló viselkedésének teljesen
ellentmond a szobájából kiszűrődő
folytonos beszélgetés. Odabent kislá-
nyokat tanít, dúdol, magyaráz, nevel.
A család jelenlétében egyetlen hangot
sem hallat, csak ül maga elé nézve.

Vince két hete ágyban fekszik. Helén
alig mozdul el mellőle. Kell neki ez a
csend, amiből kiérződik az empátia, a
figyelem, a hűség. Megigazítja a pár-
náját, és leül az ágya melletti székre.

– Ma itt volt az egyik... Muffint
hozott. Nem ő sütötte... Vette. Adnék
belőle szívesen, de megfulladnál tőle...
Olyan nyögvenyelős. Hallgattam egész
idő alatt. Most mit mondjak nekik?
Hogy mit csináltam egész nap? Semmit.
Tudod, én odahaza reggel tüzet rakok,
délelőtt paszulyt fejték, meglocsolom a
muskátlikat, megetetem a verebeket...

Hirtelen hallgat el, jó ideig van ott-
hon, gondolatban átnézi a dolgait, fel-
idézi a hangokat, színeket, ízeket. Aztán
olyan nyugalommal tér vissza, mint aki
odahaza mindent rendben talált.

– Az este rászóltam Veronra, hogy ne
pakolásson folyton, mert akkor nem
lelem meg a dolgaimat. Meghökken-
tlenül nézett rám a nagy gombszemeivel.
Bertának is beolvastam, hogy ne vi-
horásson állandóan, engem nem tud
átverni úgysem a kacarászásával, mert
tudom, hogy rendszeresen veri az ura.
Jucusomnak a szeme se áll jól, az meg
már mindenkivel összefeküdt. Neki is
megmondtam a magamét. Terust is
kiosztottam, hogy ne lefetyeljen any-
nyit, mert ki nem állhatom a plety-
kafészeket... Helyre raktam az este
mindegyiket... Aztán odafeküdtek
mellém... Mert szeretnek... Az idén
fehér karácsony lesz...

Vince pislogva igenel, „biztosan úgy
lesz”, mondaná.

Egy szombat reggel kezd hullni a hó. Nagy renyhe pelyhekkkel. Aztán két napig meg sem áll. Az ápolók ember nagyságú hóembert gyúrnak az udvar közepére. Helén az ablakból nézi, aztán átmegey Vincéhez, aki már egy hete nem nyitja ki a szemét.

– Tudom, hogy hallod, amit mondok... Most már hóemberünk is van. Szómennek hívják... Piros fazékkalap van a fején... Ez is olyan kevéssel beéri, akárcsak én... Mégsem akadt egyiknél sem egy szoba, egy sarok, ahol meghúzhattam volna magam, amíg meghalok. Karácsonyra se visznek haza... Külföldre mennek... Síelni... Ha te is elmész, Rottweiler úr, akkor én egészen egyedül maradok itt. Négy rongypatkánnyal, meg Szómennel, a hóemberrel... Semmink sem volt, igazán semmink, de színültig voltunk szeretettel '56 karácsonyán...

Odakint ismerős ritmust kopog egy fakopáncs.

Két nappal karácsony előtt Helén csomagot kap, nagy díszes dobozban. A piros selyemszalagon fehér angyalok trombitálnak. S amikor leemeli a doboz fedelét, a csalódás az arcára szökik, a döbbenet meg a szívére.

– Nagykabát – súgja maga elé, mint-ha titkon világvészt hirdetne.

Sokáig töpreng a csodaszép kabát sorsáról. Nincs már senkije, akinek odaadhatná.

Éjfél felé vacogva lép be Vincéhez, a rozsdaszínű kardigánján még ott van néhány hópehely.

– Tudom, hogy még nem alszol... Holnap szenteste van. Veron küldött egy nagykabátot... Bogárfeketét... Nekem nem kell már nagykabát. A lelkem fázik. A tetteiktől. Megint havazik odakint... Úgyhogy odaadtam a kabátot Szómennek. Begomboltam rajta azokat a díszes gombokat... Ez a kardigán nem egy szép darab, de nagyon szeretem, olykor arra gondolok, hogy a talán a szívem is ebbe van elrejtve... Nekem ez se kell már... Holnap karácsony lesz. Ez a kardigán az én ajándékom neked, Rottweiler úr... Boldog karácsonyt, Vince!...

Nincs két sebes pislogás...

Helén visszafekszik a saját ágyába, és átöleli azt a négy szürke szövetpatkányt. Valahonnan a távolból a saját hangját hallja. „Várnak ott rám? Indulhatok?”

Visszanéz, s a végtelen fehér hómezőben Vince integet neki kezében piros selyemszalaggal, amelyen angyalok trombitálnak. Soha nem hallott kedves hangja betölti az egész mezőt: „Várnak ott ránk. Indulhatunk.”

Részlet a *Kék zárándoklat – Utazás a gyermekkoromba* installációból, 2024